

EDUCATION OF STUDENTS' SPIRITUAL AND PATRIOTIC FEELINGS AS A KIND OF IMMUNITY AGAINST MILITARY VIOLENCE

O. V. Verbovskyi

The article is devoted to the problem of students' spiritual and patriotic feelings. The analysis of students' spiritual and patriotic feelings is made. The main indicators of spiritual and patriotic education that influence the formation of immunity against military violence are defined.

Key words: Patriotism, spiritual and patriotic upbringing, military violence, student youth.

Вербовський Олександр Володимирович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (м. Северодонецьк). E-mail: sasha13.ru@mail.ru

Verbovskyi Olexandr Volodymyrovych – Candidate of Pedagogical Sciences, Assistant Professor of the Department of Pedagogy of the Volodymyr Dahl East Ukrainian National University (Severodonetsk, Ukraine). E-mail: sasha13.ru@mail.ru

УДК 378.147.15

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ОСВІТИ

A. С. Дрокіна

Стаття присвячена проблемі підготовки майбутніх учителів початкових класів до професійної діяльності в умовах інформатизації освіти. На основі сучасних психолого-педагогічних досліджень проаналізовано удосконалення сучасного процесу підготовки майбутніх фахівців у педагогічних вищих навчальних закладах в Україні. У процесі дослідження виділені умови успішної підготовки майбутніх учителів початкових класів до професійної діяльності в умовах інформатизації освіти у вищій школі: організаційні, матеріально-технічні, психолого-педагогічні та методичні.

Ключові слова: інформатизація освіти, інформаційні технології, професійна діяльність, підготовка майбутніх учителів початкової школи.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Соціально-технічний виклик, який спостерігаємо на початку ХХІ століття, зумовлений стрімким розвитком високотехнологічного виробництва, інформатизацією суспільних процесів та пошуком нових освітніх перспектив. Сьогодні можна констатувати факт, що інформатизація, переживши в системі освіти різні етапи, як і раніше реалізується у всій системі освіти в умовах сталого традиційного підходу.

Триває реформування освітніх процесів в Україні, спрямоване на оновлення змісту, удосконалення технологій навчання і виховання. Однією з пріоритетних задач вищої педагогічної школи України стоїть завдання професійної підготовки фахівців, які могли б у своїй майбутній педагогічній діяльності поєднувати глибокі фундаментальні теоретичні знання і практичну підготовку з постійно зростаючими вимогами інформаційного суспільства. Основні положення щодо національної освіти і ролі педагогічних кадрів знайшли відображення у законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», Державній національній програмі «Освіта» (Україна ХХІ століття), Національній стратегії розвитку освіти в Україні, Державній програмі «Вчитель», Концепції «Нової української школи». Зазначені документи відображають нові вимоги до структури змісту освіти і умов реалізації освітнього процесу, що передбачає кардинальну зміну процесу підготовки педагогів в контексті інформаційного освітнього середовища. У зв'язку з цим особливого значення набуває проблема підготовки майбутніх учителів початкових класів до професійної діяльності в умовах інформатизації освіти. Актуальність проблеми модернізації педагогічної освіти зумовлена суперечністю між потребами держави в якійсій підготовці випускників і відсутністю чіткої стратегії модернізації системи професійної освіти, спрямованої на їх підготовку.

Мета проведеного дослідження полягає в аналізі сучасної підготовки майбутніх учителів початкових класів до професійної діяльності в умовах інформатизації освіти, виділенні умов успішної підготовки майбутніх учителів початкових класів до професійної діяльності в умовах інформатизації освіти у вищій школі.

Аналіз досліджень і публікацій, у яких започатковано вирішення даної проблеми та на які спирається автор. Уперше

питання інформатизації освіти було розглянуто у роботах С. М. Авдєєвої, А. П. Єршова, А. А. Кузнєцова, О. А. Козлова, А. Ю. Кравцової, Т. А. Лавиної, І. В. Роберт, А. Ю. Уварова та ін. Проблемам підготовки сучасного фахівця в умовах інформатизації освіти присвячені дослідження В. Ю. Бикова, А. М. Гуржія, Ю. О. Дорошенка, В. В. Лапінського, О. В. Співаковського та ін.; педагогічні аспекти підготовки майбутнього вчителя початкових класів до упровадження засобів інформаційно-комунікаційних технологій висвітлюються у роботах В. М. Андрієвської, Ю. О. Жука, М. В. Лаптевої, Г. В. Ломаковської, О. В. Майбороди, О. В. Суховірського, Й. Я. Ривкінда, Ф. М. Ривкінд, В. В. Шакоцька, О. В. Шиман, Н. В. Олефіренко та ін. Аналіз праць вищезазначених педагогів-дослідників засвідчив, що на розвиток професійної підготовки майбутнього учителя в сучасних умовах істотно впливає процес інформатизації системи освіти, відводячи особливу роль упровадженню нових інформаційних технологій у навчально-виховний процес. Науковці сходяться в єдиній думці, що професійна підготовка сучасного учителя початкової школи має неодмінно включати залучення студентів до активного використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій у їх подальшій професійній діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Педагогічна енциклопедія дає змогу встановити сутнісний зміст поняття «професійна підготовка» як «сукупність спеціальних знань, умінь і навичок, якостей, трудового досвіду і норм поведінки, що забезпечують можливість успішної роботи з певної професії» [4, с. 573]. Аналіз психолого-педагогічної літератури дає можливість розкрити поняття «професійна підготовка вчителя початкової школи» як процес формування знань, умінь та навичок, необхідних для успішного здійснення педагогічної діяльності. Дослідниця К.В. Джеджеря серед проблем професійної підготовки майбутніх учителів розглядає духовний розвиток особистості [2]. Дослідниця О.Я. Савченко при професійній підготовці наголошує на тому, що необхідно враховувати зміни в освіті, що пов'язані з науково-технічним прогресом, інформатизацією і комп'ютеризацією [6]. У свою чергу Н. В. Олефіренко справедливо зазначає, що навчальний процес з підготовки майбутніх учителів повинен бути спрямованим на створення умов для професійного зростання й самовдосконалення [3].

Аналіз психолого-педагогічної літератури дає можливість стверджувати, що першочерговим завданням сучасного навчально-

виховного процесу вищої школи має стати підготовка вчителів з високими духовними ціннісними орієнтаціями, заснованими на нових життєвих установках, на духовних пріоритетах. Вчителі повинні володіти не лише високим морально-етичним рівнем, мати потенціал для духовного зростання, а також володіти відповідними знаннями та вміннями, що забезпечать у майбутній професійній діяльності основу для формування у школярів таких моральних критеріїв, як здатність особистості співпереживати, співчувати, як здатності певного очікування і терпіння, і разом з тим, активної життєвої позиції, творення і творчості. З позицій нової соціокультурної парадигми особистість педагога в інформаційному суспільстві розглядається як активний суб'єкт, здатний створювати новий простір життя, духовний світ науки, релігії, культури, задавати нові напрямки в ціннісних орієнтаціях. Слід зазначити, що сучасний педагог навіть в розвиненому інформаційному суспільстві залишається живим співрозмовником, наставником, з яким здійснюється взаємодія, який «формує» людину на основі прикладу і зразка. Безсумнівно, інформаційне суспільство розширило сферу впливу на людину, включивши сюди вплив ЗМІ в цілому, але живе особистісне спілкування зберігає за собою перевагу теплоти, схильності, відчуття турботи і відповідальності. Педагогічна діяльність вимагає постійної творчої готовності, пошуку нетривіальних і в той же час оптимальних рішень в нестандартних професійних ситуаціях, стійкого самовизначення в духовних цінностях. Тому найважливішою запорукою успішної професійної діяльності майбутніх учителів є постійний розвиток особистісного потенціалу у тісному взаємозв'язку з духовними цінностями.

Кожного року збільшується вплив новітніх інформаційних технологій, і, як наслідок, модифікуються компоненти навчального процесу у закладах освіти. Все це істотно впливає на підготовку майбутнього вчителя початкової школи, оскільки виникає необхідність змінення підходів до навчання. Так, ускладнюється навчальне обладнання, розширюється асортимент дидактичних засобів, змінюються освітні технології, коригуються методи й прийоми навчання, зазнає змін класно-урочна система. Це призводить до перманентної зміни вимог, які висуває школа до вчителя, а педагогічні ВНЗ, у свою чергу, до майбутніх фахівців. Наявність протиріччя між рівнем підготовки вчителя та сучасними потребами школи зумовлює необхідність постійного навчання педагога у майбутній професійній діяльності.

Підготовка конкурентоспроможних педагогічних фахівців має здійснюватися за навчальними програмами, що повністю відповідають державним та сучасним європейським стандартам вищої освіти. Сучасний навчальний план, який відображає зміст професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи, відводить найважливіше місце вивченню дисциплін психолого-педагогічного циклу. Результатом такої підготовки є оволодіння студентами комплексу загальнопедагогічних знань, умінь, навичок, які у подальшій професійній діяльності становитимуть фундаментальну базу для забезпечення максимальної ефективності навчально-виховного процесу початкової школи.

Процес підготовки майбутнього фахівця має бути не лише спрямованим на формування професійних знань, умінь й навичок, але й на виховання особистості, яка буде вмотивованою продовжувати навчання у майбутньому, знатною до підвищення власної кваліфікації у сучасному світі в умовах засобів інформаційних технологій, що постійно удосконалюються та змінюються. Разом з тим у сучасних умовах інформатизації освіти варто акцентувати увагу на морально-психологічному кліматі у підготовці майбутнього вчителя початкової школи. Все частіше студент потребує від викладача атмосфери взаємодопомоги, співробітництва, співтворчості.

В підготовці майбутнього вчителя в умовах інформатизації освіти важлива роль відводиться навчально-методичному забезпеченню. Важливим є доступ до наукових, державних стандартів освіти, навчальних планів, навчальних програм; підручників і навчальних посібників; інструктивно-методичних матеріалів до семінарських, практичних і лабораторних занять; індивідуальних навчально-дослідних завдань; контрольних робіт; текстових та електронних варіантів тестів для поточного і підсумкового контролю, методичних матеріалів для організації самостійної роботи студентів, виконання індивідуальних завдань, курсових і дипломних робіт тощо. На сьогодні студенти мають можливість отримувати знання не лише від викладача під час занять або підручників з бібліотечного фонду ВНЗ, але і самостійно знаходити потрібну інформацію у невичерпних мережах Інтернету. Актуальною проблемою сьогодення стає Інтернет-підтримка професійної підготовки майбутнього вчителя, де особлива роль відводиться педагогічним веб-сайтам, що можуть і повинні стати для сучасних педагогів одним з основних видів фахової інформації, необхідної для удосконалення професійної діяльності.

Однією із сучасних тенденцій модернізації педагогічної освіти прийнято вважати науково-дослідну роботу. Так, доступнішою стає можливість студентів щодо участі в міжнародних, всеукраїнських наукових та науково-практичних конференціях, симпозіумах, круглих столах тощо. Результатом участі студентів в науково-дослідній роботі є підвищення мотивації навчально-пізнавальної діяльності студентів, поліпшення адаптації фахівців на робочих місцях, створення умов для реалізації творчого потенціалу й надані можливості майбутнього успішного працевлаштування.

Слід зазначити, що для успішної підготовки майбутніх учителів початкових класів до професійної діяльності в умовах інформатизації освіти у ВНЗ необхідні такі умови:

– *організаційні умови* (безперервний моніторинг змін, що відбуваються в освітньому процесі початкової школи, і гнучке реагування на динаміку інформаційного освітнього середовища освітньої організації; забезпечення оновлення варіативної частини основної професійної освітньої програми та коригування робочих програм навчальних дисциплін і професійних модулів з урахуванням розвитку інформаційного освітнього середовища ВНЗ; реалізація програм навчальної та виробничої практики при умові активного впровадження ІКТ; організація підвищення кваліфікації викладачів ВНЗ в області застосування інноваційних педагогічних технологій, заснованих на використанні засобів ІКТ тощо);

– *методичні умови* (забезпечення реалізації системно-діяльнісного підходу в навчанні студентів; оптимальне використання інноваційних педагогічних технологій, сучасних методів і засобів навчання; раціональне поєднання різних видів і форм занять в ВНЗ, що забезпечують якісну загальну і методичну підготовку майбутнього вчителя початкових класів тощо);

– *психолого-педагогічні умови* (психологічна готовність, як викладачів, так і студентів до використання ІКТ в освітній діяльності; наявність у студентів вираженої мотивації до майбутньої професійної діяльності; наявність у студентів професійно необхідних особистісних якостей (організаторські, комунікативні, творчі, дослідницькі та ін.); орієнтація навчально-виховного процесу на виявлення, підтримку і подальший розвиток особистісних і професійних якостей студентів тощо);

– *матеріально-технічні умови*, що передбачають забезпечення освітнього процесу у ВНЗ сучасною комп'ютерною технікою, мультимедійним та навчальним обладнанням.

Таким чином, єдність вищезазначених умов дозволить забезпечити максимально якісну підготовку майбутніх учителів початкових класів до професійної діяльності в умовах інформатизації освіти.

Для реалізації світових і державних стратегій з розвитку сучасної підготовки вчителів в умовах інформатизації освіти на сьогодні розроблені основні *проекти*, які активно використовуються в Україні. Так, Європейською комісією була започаткована Програма навчання протягом життя (Lifelong Learning Programme). Серед проектів в рамках цієї Програми слід виділити такі: «Сократ» та підкатегорії «Коменіус», «Грундвіг», «Мінерва», «Леонардо да Вінчі». Не меншої уваги заслуговують Проект Інституту інформаційних технологій в освіті ЮНЕСКО (UNESCO Institute for Information Technologies in Education) «ІКТ у професійній діяльності вчителів», проект «Teach-IT.net», що пропонують майбутнім учителям взяти участь як в навчальних проектах України, так і міжнародних проектах. Все більшої популярності набуває програма Intel «Навчання для майбутнього» («Teach to the Future»). Курси, пропонувані в рамках програми Intel «Навчання для майбутнього» та «Шлях до успіху», побудовані на модульній основі і проводяться в тренінговій формі.

Цікавою тенденцією, що набуває популярності з кожним роком, на сьогодні є можливість студентів брати участь у *міжнародних освітніх програмах*, а також отримувати *гранти* розвитку, що надаються на навчання, дослідження, участь у заходах тощо. Навчальні програми для студентів (Undergraduate Level) зазвичай не мають вузької спеціалізації і не включають дослідження. Незважаючи на це, можливості отримати фінансову допомогу від коледжу або університету, від громадської організації чи від приватного фонду досить високі. У бажаючих продовжити свою освіту як *transfer student* є більше шансів отримати фінансову допомогу, ніж у студентів, що вступають на перший курс. Слід зазначити, що отримати гранти можуть тільки ті студенти, які добре володіють іноземною мовою і мають глибокі знання. Міжнародні проекти для майбутніх учителів у більшій мірі спрямовані на: модернізацію навчально-виховного процесу; розвиток і розповсюдження нових навчальних програм, навчальних матеріалів; зміцнення ролі вчителів у суспільстві та їх внеску в розвиток навчання тощо.

Таким чином, одним із головних завдань сучасної вищої школи педагогічної освіти України є підготовка майбутніх учителів початкової

школи до безперервного професійного удосконалення, постійного розвитку особистісного потенціалу у тісному взаємозв'язку з духовними цінностями, розвитку здібностей до незалежного мислення, формування у них інтересу, потреби в самоосвіті засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, у ході дослідження було з'ясовано, що сучасне інформатизоване та високотехнологічне суспільство потребує фахівця, який є не тільки різностороннє розвиненою особистістю, але й спеціалістом, здатним швидко адаптуватися до освітніх інновацій, спроможним ефективно розв'язувати професійні задачі за допомогою засобів інформаційних технологій, а також здібним до самостійного перенавчання та удосконалення власної підготовки. Також запорукою успішної професійної діяльності майбутніх учителів є постійний розвиток особистісного потенціалу у тісному взаємозв'язку з духовними цінностями.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дав можливість виокремити комплекс організаційних, матеріально-технічних, методичних та психолого-педагогічних умов для успішної підготовки майбутніх учителів початкових класів у ВНЗ до професійної діяльності в умовах інформатизації освіти.

Проведене дослідження не вичерпує усіх аспектів окресленої проблеми. Перспективним напрямом дослідницької діяльності вважаємо спрямування майбутніх учителів початкової школи на таке оволодіння засобами інформаційно-комунікаційних технологій, щоб вони в свою чергу стали для них не лише засобом унаочнення навчальної інформації, а життєвою необхідністю для професійного й особистісного росту та самовдосконалення.

Література

1. Биков В. Ю. Сучасні завдання інформатизації освіти [Електронний ресурс] / В. Ю. Биков // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2010. – № 1 (15). – Режим доступу: <http://www.ime.edu.ua/net/em.html>
2. Джеджера К.В. Духовний розвиток особистості майбутнього фахівця як проблема професійної підготовки [Електронний ресурс] / К.В. Джеджера // Український науковий журнал «Освіта регіону». – 2010. – № 1. – Режим доступу: <http://social-science.com.ua/article/188>
3. Олефіренко Н. В. Модернізація підготовки сучасного вчителя початкової школи в умовах інформатизації освіти / Н. В. Олефіренко // Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Сер.: Психолого-педагогічні науки. – 2013. – № 3. – С. 144–148.

4. Педагогическая энциклопедия / Гл. редактор Каирова А.И. – М.: Сов. Энциклопедия, 1988. – Т. 3. – С. 573.
5. Проект Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки // Вища школа. – 2013. – № 2. – С. 102.
6. Савченко О.Я. Удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів / О.Я Савченко // Початкова школа. — 2001. — № 7. — С. 1—4.
7. Садовая В. В. Формирование профессиональной компетентности будущего учителя начальной школы в информационно-образовательной среде / В. В. Садовая // КПЖ. 2013. – № 2 (97). – С. 27–32.
8. Hanic M., Kosa A., Kovacova S. Interactive forms of technical education support in primary and secondary schools. 2015, 13th International Conference on Emerging eLearning Technologies and Applications, doi: 10.1109/ICETA. 7558465. (eng).

ПОДГОТОВКА БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ К ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В УСЛОВИЯХ ИНФОРМАТИЗАЦИИ ОБРАЗОВАНИЯ

А. С. Дрокина

Статья посвящена проблеме подготовки будущих учителей начальных классов к профессиональной деятельности в условиях информатизации образования. На основе современных психолого-педагогических исследований проанализированы пути совершенствования современного процесса подготовки будущих специалистов в педагогических высших учебных заведениях в Украине. В процессе исследования выделены условия успешной подготовки будущих учителей начальных классов к профессиональной деятельности в условиях информатизации образования в высшей школе: организационные, материально-технические, психолого-педагогические и методические.

Ключевые слова: информатизация образования, информационные технологии, профессиональная деятельность, подготовка будущих учителей начальной школы.

PREPARATION OF THE FUTURE ELEMENTARY SCHOOL TEACHERS FOR THE PROFESSIONAL ACTIVITY IN CONDITIONS OF EDUCATION INFORMATIZATION

A. S. Drokina

The article is devoted to the problem of preparation of the future elementary school teachers for professional activity in conditions of education informatization. The ways of improvement of the modern process of future specialists' preparation in

pedagogical higher educational institutions of Ukraine are analyzed on the basis of modern psychological and pedagogical researches. In the process of research the conditions of successful future elementary school teachers' preparation for professional activity in the context of higher education informatization are defined: organizational, material-and-technical, psychological and pedagogical and methodological.

Key words: Education informatization, information technology, professional activity, elementary school teachers' preparation.

Дрокіна Аліна Сергіївна – здобувач кафедри інтелектуальної власності та креативної педагогіки Української інженерно-педагогічної академії (м. Харків, Україна). E-mail: alinka.drokina@mail.ru

Drokina Alina Serhiivna – Applicant of the Department of Intellectual Property and Creative Pedagogics of Ukrainian Engineering and Pedagogical Academy (Kharkiv, Ukraine). E-mail: alinka.drokina@mail.ru

УДК. 377

ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ В КОНТЕКСТІ ЛЮДИНОЦЕНТРИЗМУ

М. Б. Євтух, В. С. Локшин

У статті розглядається формування креативності у майбутніх педагогів вищої школи в контексті людиноцентризму. Модернізація вищої освіти виникає у моменти становлення особистості та пов'язана з її адаптацією у сучасних ринкових умовах. Сучасний етап розвитку науки характеризується посиленням тенденції синтезу суспільних, природних і технічних наук. Подібна інтеграція використовується як елемент системності методології вивчення феномену «креативність».

Ключові слова: професійний розвиток, людиноцентризм, креативність, педагог вищої школи, формування професійної компетентності.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. Проблема «креативної особистості» майбутніх педагогів вищої школи досліджується з використанням синергетики, тобто з позицій